

KNJIGE IZVANCRKVENIH IZDAVAČA

M. ELIADE, OKULTIZAM, MAGIJA I POMODNE KULTURE. Eseji s područja komparativne religije. Prev. Lj. Filipović. Izd. GZH. Zagreb 1981. Str. 176.

M. Eliade jedan je od najpoznatijih stručnjaka na području komparativne religije. Ovo djelo sadrži pet predavanja koja je Eliade održao na raznim sveučilištima te jedan članak za stručni časopis. Knjiga je zanimljiva i čita se na dušak. To je pokušaj da se suhe stručne teme napišu jezikom dostupnim širokoj publici. Originalnost djela je i u tome što sadrži pisanje o odnosu suvremenih religijskih i paralelinskih kretanja prema kretanjima u nekadašnjim religijama. Neki od članaka vrve zanimljivim i iznenadnim podacima inače nepoznatim u široj javnosti.

N. DUGANŽIJA, SVJETOVNA RELIGIJA. Izd. „Mladost“, Beograd 1980. Str. 334.

Ovo djelo predstavlja novinu kod nas. Mnogo se piše o klasičnoj religiji. O svjetovnoj se malo zna. Možda je ona zato daleko opasnija od tradicionalne, smatra pisac. Radi se naime o religioznim ponašanjima pred svjetovnim osobama kao pred bogovima. Takvim djelom otvaraju se vrata jednom važnom poglavlju čovjekove religioznosti. Otvara se pitanje koliko je čovjek slobodan od klasične religije i od paralelinskih natruha i da li je sposoban sam nositi svoju sudbinu bez dodatnih makar i zemaljskih božanstava i idola. Iako je djelo otvoreno, ipak se osjeća određena apologetska nota u pojedinim zaključcima. Možda to i nije važno kad su istine ipak dotaknute i pomaknute s mrtve točke.

E. SCHRÖDINGER, ŠTA JE ŽIVOT? FIZIČKI PRISTUP ŽIVOJ ČELIJI. UM I MATERIJALIZAM. Izd. „Vuk Karadžić“, Beograd 1980. Str. 192.

Vrhunski fizičar, autor ovog eseja, pokušava o životu misliti iz zakona fizike i kemije. On pokušava ići striktno stopama tih nauka, no ipak zapaža da je nemoguće tim putem stići daleko pa skreće na područje metafizike. Tako je i ovaj esej samo dokaz da se područja života i materije bitno razlikuju. Između njih je skok koji je označen odnosom duha i materije. Zbog podataka iz fizike i kemije te stručnosti autora knjiga je vrlo korisna i izaziva dublja pitanja o životu i njegovim uvjetima na zemlji.

J. GOJA, OBRAZOVANJE I RELIGIJSKA SVIJEŠT. Izd. Institut za društvena istraživanja Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb 1980. Str. 106.

Ova knjiga spada u niz pod naslovom „Studije i izvještaji“ kojemu je cilj da kroz određenu tematiku obradi suvremene teme među koje spada i religija i njezin odnos prema društvenim promjenama. Teza ovog sveska jest da i pozitivna religija i pozitivno obrazovanje služe održanju postojećeg poretka i njegove ideologije. Drugim riječima, obrazovanje i znanost ne služe više oslobađanju čovjeka, kako je to trijumfalistički proglasilo doba prosvjetiteljstva, nego sve više postaju sredstva pokornosti. Knjiga sadrži podatke o odnosu obrazovanosti i religije u zap. Evropi, Americi i kod nas. U svakom slučaju iz knjige se zapaža da tema religije postaje sve kompliciranija i delikatnija.

Đ. ŠUŠNJIĆ, ŠANSE RELIGIJSKE OBNOVE. Izd. Institut za društvena istraživanja Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb 1981, Str. 124.

Rad je teorijski. Pisac ga počinje afirmacijom: religija i kapitalizam imaju nešto zajedničko: oboje su u stalnoj krizi a nikako da odumru. Autor istražuje razloge tog otpornosti religije. On ujedno traži pravi način i metodu istraživanja religije, ne počinjući ni od kakve pretpostavke i već određene definicije religije. Činjenica je da se religija obnavlja. On ispituje je li to šansa ili korak natrag. Njegovi izvodi su vrlo interesantni, zaključci iznenadni. Teolog i intelektualac na našem terenu ne bi smio proći mimo ovih tekstova.

N. DUGANŽIJA, RELIGIJA, IDEOLOGIJA SUVREMENOG SVIJETA. Izd. IDIS, Zagreb 1980. Str. 102.

Pokušaj da se usporede ideologija i religija i otkrije ideologizirana religija ili religiozirana ideologija sadržaj je ove knjige. Hoće li rezultat biti uvijek bez ostatka i znanstven ovisi i o tome da li se ovakav pokušaj vrši u kontekstu određene ideologije ili ne. Važno je ipak da se o tome misli i to istražuje. Sterilnost u kotvljene i prisrge ideologije i religije stvara siko-be i netrpeljivosti. Ako se ideologija stalno ne stresa s izvornog sadržaja, i ako vjera stalno ne stresa sklerotičnu religioznost sa sebe one se pretvaraju u svoju protivnost. Religija može biti najbolji plod čovjekova srca, a može biti i najužasniji. Prijelazi od sveca na heretika nisu tako daleki i stoga je upitno što je sa ustajalim idejama i ustajalim religioznim učenjima. Knji-

ga je provokativna za svakoga koga imalo zanima budućnost čovjeka i njegovih predrasuda. Šteta što se sve ovakve knjige u izdanju Instituta za društvena istraživanja Sveučilišta u Zagrebu tiskaju u vrlo malom tiražu.

Lj. PLACKO, RELIGIJA I POVIJESNA DINAMIKA. Izd. IDIS, Zagreb 1981. Str. 182.

Ovu vrlo zanimljivu temu odnosa i međukacije religije i povijesnih procesa autor je obradio povijesno-sociološki. Osim određenih zaključaka knjiga je vrijedna i zbog podataka o institucionaliziranim kao i neinstucionaliziranim religijama. Iako se autor trudi da bude objektivan, u njegovim se zaključcima osjeća određeni resentiment. Sigurno, on se našao na neizoranom i neistraženom polju pa je stoga i teško bilo studiozno i minuciozno u manje od dvije stotine stranica dati sasvim uvjerljivi uvid u odnose religije i povijesnih procesa. No, svaka studija u ovom predmetu znači značajan napredak u istraživanju religija i na našem području.

L. KOLAKOVSKI, KLJUČ NEBESKI ? RAZGOVOR S ĐAVLOM. Prevela S. Poštić. Pogovor: N. Čačinović-Puhovski. Izd. GZH, Zagreb 1981. Str. 192.

Autor je poljski marksist koji je napustio svoju zemlju i radi na Zapadu. Svoju borbu protiv dogmatsko-staljinističkih misli izražava i na ovaj način. To su priče iz Biblije ili drugih autora filozofa ili religijskih likova ili u prerađi autora u kritiku i ismijavanje svakog dogmatskog stava. One su ipak dokaz kako se bježeći od jedne krajnosti upada u drugu. Razum ne dokučuje sve dubine bitka i bića. Kad se hoda po oštrici mača, onda je malen razmak između lijeve i desne strane. Ove filozofske priče Kolakowskog ostavljaju okus gorčine i prepotentnosti. Svojevrsan su pristup biblijskim i inim tekstovima.

G. W. LEIBNIZ, IZABRANI FILOZOF-SKI SPISI. Prev. M. Mezulić. Izbor, redakcija i predgovor M. Kangrgya. Izd. Naprijed, Zagreb 1980. Str. 296.

Ovo djelo je pokušaj da se izlože osnovne crte Leibnizove filozofije. Osim monadologije sve su to filozofski spisi koji su prvi put prevedeni na naš jezik. Dva velika Leibnizova djela Teodiceja i Novi eseji ne nalaze se u ovom izboru jer su preopsežna za ovako zamišljeno djelo. Nisu mogli biti uzeti u obzir niti njegovi posebni znanstveni matematički spisi. Leib-

nizu je kao i njegovim suvremenicima bio važan pojam supstancije. U današnjem vrtlogu traženja novoga oslonca u filozofiji, znanosti i kulturi ovakvo djelo je važan doprinos novih nadahnuća.

M. HIRIYANNA, OSNOVE INDIJSKE FILOZOFIJE. Prev. V. Špiljak. Izd. Naprijed, Zagreb 1980. Str. 375.

Knjigu je autor zamislio prvenstveno kao udžbenik za studente kojima je u Americi predavao indijsku filozofiju. Knjiga stoga sadrži standardne misli i sigurne spoznaje o indijskoj filozofiji. Ona je ujedno sveobuhvatan, ali skraćeni prikaz indijske misli. Ipak ne manje i kritički. U prvom poglavlju razrađuje se temelj filozofije u Indiji a u slijedećim poglavljima razdoblje veda, povedsko doba i doba sistema. Uz ontologiju, etiku, te doktrinarne i spoznajno-kritičke prikaze nalazi se i historijski pregled. Spoznajni aspekt prikazan je u svom psihološkom i logičkom dijelu. Na kraju knjige nalazi se i bogat priziv na djela drugih stručnjaka. Zbog kratkoće i stručnosti knjiga je vrlo korisna pogotovo u ovom razdoblju razmahanog zanimanja za indijsku filozofiju i religiju.

S. WEIL, SLOBODA I TLAČENJE & DRUGI ESEJI. Prevela M. Dobrović. Izd. Naprijed, Zagreb 1980. Str. 270.

Vjerojatno zato što je bila marksistica izdavači su se odlučili da izdaju ovu knjigu eseja Simone Weil. No, ona je prešla na kršćanstvo pa je zato kontroverzna osoba i za one koji je cijene zbog prijašnjeg života. Drugi će je cijiniti zbog njezina kršćanstva i gotovo mističnih doživljaja. Ona je međutim cjelina i njezina osobnost ujedinjuje i marksizam i kršćanstvo. Možda je baš zato tako prodrorna i mirna istodobno. U ovoj knjizi nalaze se radovi iz jednog i drugog razdoblja. Zato je knjiga posebno privlačna.

Tomislav IVANČIĆ